

WPROWADZENIE

W dzisiejszym świecie działalność przemysłowa wciąż stanowi podstawowy czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturowego. Wraz z dokonującym się postępow technologicznym zmieniają się struktury branżowe i organizacyjne tej działalności, a także funkcjonujące w niej powiązania przestrzenno-produkcyjne. Ponadto rozwój przemysłu wpływa na ewolucję rynku pracy oraz przemiany struktur społeczno-gospodarczych układów przestrzennych. Właśnie do tak złożonych kwestii nawiązują prace prezentowane w niniejszym tomie, których problematyka dotyczy nowych wyzwań, przed którymi stoi rozwój przemysłu.

Procesy rozwoju technologicznego związane z wytwarzaniem nowocześniejszych i coraz bardziej złożonych produktów wpływają na nasilanie się relacji kooperacyjnych oraz na zwiększanie powiązań w zakresie surowców, kapitału, wiedzy, dostępu do rynku etc. Do tych zagadnień odwołuje się problematyka dotycząca wpływu zasobów i kompetencji na proces internacjonalizacji przedsiębiorczości. Na tle szeroko omówionej literatury przedstawiono czynniki, które odgrywają istotną rolę w internacjonalizacji działalności firm. Dzięki wykorzystaniu własnych wyników badań przedstawiono stopień zaawansowania w tym zakresie firm krajowych (A. Głodowska, K. Wach, M. Maciejewski). Do kwestii tych nawiązują także rozważania na temat związku między usieciowieniem a internacjonalizacją firm z Polski. Zwrócono uwagę na ocenę firm według kryterium skali i tempa internacjonalizacji. Wskazano, że firmy uczestniczące w formalnych i nieformalnych sieciach szybciej się umiędzynarodawiają i zwiększają skalę swojej działalności (M. Maciejewski, K. Wach, A. Głodowska).

Rozwijająca się gospodarka wpływa też na zapotrzebowanie na energię. Polska energetyka oparta jest przede wszystkim na zasobach węgla kamiennego i brunatnego, w wyniku czego wzrasta zanieczyszczenie środowiska i pogarszają się warunki życia ludzi. W związku z tym polityka klimatyczno-energetyczna Unii Europejskiej wymusza przeprowadzenie zmian w europejskim i krajowym systemie energetycznym, co wiąże się z koniecznością poszukiwania alternatywnych źródeł energii. W jednym z artykułów przeanalizowano możliwość pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych. Omówiono uwarunkowania, korzyści i ograniczenia związane z budową elektrowni jądrowej w Polsce. Zwrócono też uwagę na rachunek ekonomiczny inwestycji oraz czas potrzebny na jej realizację (D. Michalak, P. Szyja).

Rozwój społeczno-gospodarczy zmienia również charakter rynku pracy, przez co stwarza nowe możliwości zarobkowania. Nawiązuje do tego problematyka pracy dorywczej jako jednej z elastycznych form aktywności zawodowej, która zyskuje na popularności w dobie gospodarki cyfrowej. W jednym z prezentowanych artykułów omówiono korzyści i zagrożenia związane z tą formą zatrudnienia – zarówno z punktu widzenia pracodawców, jak i pracowników – na przykładzie Agencji Pracy Tymczasowej HR Navigator z Krakowa. Firma ta zatrudnia pracowników tymczasowych i deleguje ich do pracy za granicą, głównie na potrzeby niemieckich firm kurierskich (J. Kudełko,

M. Lipińska-Frydrych, M. Majewska-Madura, D. Żmija). Ponadto coraz większą rolę w aktywizacji na rynku pracy wybranych grup zawodowych odgrywają podmioty przedsiębiorczości społecznej, które w ostatnich latach intensywnie rozwijają się dzięki wsparciu programów krajowych i unijnych. Analiza ich funkcjonowania wykazała, że liczba nowych miejsc pracy w tych podmiotach jest zróżnicowana w zależności od regionu, na co duży wpływ mają projekty realizowane ze środków unijnych (M. Kruk).

Wielkie inwestycje przemysłowe, jak już wykazano w badaniach prowadzonych w ramach prac byłego Komitetu Badań Rejonów Uprzemysławianych, wpływają na różnorodne przemiany w strukturze społecznej układów lokalnych. W jednym z artykułów omówiono zmiany społeczno-demograficzne i gospodarcze, jakie zaszły w gminie Kleszczów w wyniku funkcjonowania Kombinat Górniczno-Energetycznego Bełchatów. W analizie wykorzystano przede wszystkim materiały empiryczne zebrane podczas bezpośrednich badań terenowych. Omówiono wpływ elektrowni na nieodwracalne przekształcenia w przestrzeni przyrodniczej, zmiany ludnościowe wynikające z ruchów migracyjnych, a także ich wpływ na kształtowanie społecznego środowiska lokalnego (A. Kulawiak, A. Suliborski). Do problematyki tej nawiązuje również analiza dotycząca Świerdłowska (Rosja), której celem jest określenie skutków koncentracji wielkich inwestycji w regionie przemysłowym. Problematyka ta była już wcześniej podejmowana w wielu pracach, m.in. Kołosowskiego, Probst, Bandmana, jednak w prezentowanym artykule zidentyfikowano specyfikę branżową małych i średnich przedsiębiorstw oraz ich wpływ na wielkość inwestycji kapitałowych obwodu swierdłowskiego. Wskazano na brak równowagi między wysiłkami władz państwowych i lokalnych w celu uzyskania wsparcia finansowego małych i średnich przedsiębiorstw (S. Vlasov). Kolejną związaną z tym zagadnieniem kwestią jest wykorzystywanie terenów przemysłowych do innych rodzajów działalności. W wyniku procesów transformacji gospodarczej niektóre przedsiębiorstwa przemysłowe powstałe w okresie centralnego sterowania gospodarką zakończyły lub ograniczyły swoją działalność – w niniejszym tomie zmiany funkcjonalne takich obszarów zostały przedstawione na przykładzie ziemi kłodzkiej (D. Sikorski).

Z kolei w przypadku zmian zachodzących w turystyce, które są związane z rozwojem przemysłu, ważnym zagadnieniem jest przygotowanie odpowiednich kadr, a także rozwijanie i doskonalenie wykorzystywanych metod edukacyjnych. Problematykę tę przedstawiono w zakresie kształcenia umiejętności posługiwania się mapą oraz rozwijania orientacji przestrzennej na poziomie edukacji akademickiej – studiów licencjackich i magisterskich na Narodowym Uniwersytecie im. Iwana Franki we Lwowie (O. Bordun, M. Kozolup).

Zachęcamy Państwa do podejmowania prezentowanej tu problematyki badawczej i publikowania wyników swoich prac na łamach naszego czasopisma.

Zbigniew Ziolo, Tomasz Rachwał